СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XL. Ч. 193. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 19 серпня 1932. — VOL. XL. No. 193. Jersey City, N. J., Friday, August 19, 1932. THREE CENTS.

ПОВОРОТ ЕМІГРАНТІВ ДО РІДНОГО КРАЮ

ТРИ РАЗИ БІЛЬШЕ ВЕРТАЄТЬСЯ ДО КРАЮ УРОДЖЕННЯ, НІЖ ПРИЇЗДИТЬ ДО АМЕРИКИ.

ВАШИНГТОН. — Пораз перший в історії Злучених Держав трапляється таке, що число людей, які виїздять зі Злучених Держав на постійне замешкання до інших країв, перевищає число іміґрантів, які приїздять на постійний побут до Злучених Держав.

Цікавим є теж факт, що число перших виносить майже три рази стільки, що число других, бо за фіскальний рік, що скінчився з кінцем червня цього року, до Америки допущено на постійний побут усього 35,576 іміґрантів, тоді як з Америки виїхали 103,295 чужинців, заявляючи свою постанову замешкати постійно в інших краях. Отже 67,719 осіб більше виїхали зі Злучених Держав на постійний побув за границею, ніж приїхали сюди.

З ПЕРЕДВИБОРЧОГО РУХУ.

ВАШИНГТОН. — Демократичний краєвий комітет постановив заплатити довги демократичної кампанії з 1928 року. Довги ці виносять коло 400,000 долярів.

Раскоб, голова комітету в 1928 році, та урядники банку Кавнті Трост Ко. заявили, що вони зобовязуються постаратися заплатити довги. Одначе вони домагаються рівночасно, щоб ця кампанія була ведена ощадніше ніж попередна.

Рузвелт постановив почати обїздити Злучені Держави зі своїми виборчими промовами дня 12 вересня.

Завзятий прогибіційний епископ Кенон виступив проти Гувера з закидом, що він піддався „мокрим".

СМЕРТИ ВІД АВТОМОБІЛІВ.

ВАШИНГТОН. — Бюро Перепису подає, що число автомобілевих випадків, які покінчилися смертю людей, було за рік, що скінчився 6 серпня, дещо менше ніж попередного року. Замітно, що майже всі великі міста виказують таке обниження.

Загально зниження виносить 9 процентів.

ЗАЛІЗНИЦІ ЛОМЛЯТЬ СТРАЙК ФАРМЕРІВ.

ДЕ МОЙН (Айова). — Фармерський страйк, що мав на ціли недопустити до міст фармерських продуктів, поки фармерам не будеться платити „справедливої" ціни, обмежується щораз більше, бо в міру того, як фармери стали загрожувати трокам, везучим сільські продукти, великі харчові торговці стали вживати до перевозу щораз більше залізниць, проти яких фармери не можуть нічого вдіяти. Як видно по цінах продуктів на ринку, страйк має дуже малий вплив.

Одинокий продукт, на який страйк має вплив, це молоко.

НЕБУВАЛА ПРИГОДА СТУДЕНТА ЛЕТНИЦТВА.

НЮ БРОНСВІК (Ню Джерзі). — Натаніел Юкмен студент авіяції, пробував осісти своїм монопляном на Гедлі Філд, але не розмірив добре віддалі й замісць осісти на летничє поле, осів на верх трока, що їхав по Гемилтон Булвард, яких 100 ярдів від поля. Літак здер з трока вершок та будку візника й викинув самого візника, Довгановича, на дорогу. Літак осів на вершку трока, а летун сидів далі в свойому сидженню.

ПОЖАР РИБАЦЬКОГО КОРАБЛИКА.

ВАЙЛДВУД (Ню Джерзі).—На „Гилда Мейрі", рибацькому вітрильному кораблі типу скунера, який зогола з трох осіб була занята ловлею риби на океані, повстало коротке електричне зіпняття в корабельним ґенераторі, а з нього став горіти ввесь корабель. Залога корабля, що складалася з недосвідних рибаків, пробувала гасити вогонь, але при сильному вітрі це на ніщо не здалося. Прийшлося покидати й ладунок наложеної риби й самий корабель. Всі перенеслися на лодку, яку спущено з корабля. На їх щастя, капітан Роберт з корабля „Бобджека" скермував свій корабель в напрямі пожару. Рибаків уратовано, а корабель, „Гилда Мейрі", догорівши до рівня води, потонув. Він мав 75 стіп довжини. Шкода виносить до 40,000 долярів.

У Кліфтоні, на Стейтен Айленді, погорів 40 стіп довгий корабель прибережної сторожі, „Котер 982", котрого бутлеґери колись уживали до пачкування горівки, а котрого уряд, діставши його в свої руки, вживав до ловлення бутлеґерів. Причиною пажару був вибух машини. Як пожар став обнимати корабель, моряки скочили в воду, звідки їх виратували моряки з другого корабля прибережної сторожі.

ВІДКРИВАЮТЬ „МОРГЕДЖ РЕКЕТ".

НЮ ЙОРК. — Уряд попав на новий рекет, який використовує скрутне положення людей, котрих маєтки обложені гіпотекою (морґеджами). В газетах появляються оголошення, що власники домів буцімто можуть дістати позичку на нерухомість. Коли власник дому зголоситься по позичку, до нього приходять „інвестигатори", буцімто розсліджувати вартість дому, кажуть відтак заплатити певну суму, щоби дістати позичку, а коли власник заплатив „інвестигатори" пропадають і більше не показуються, а власник позички ніколи не бачить.

ВАЖНЕ ДЛЯ ЧЛЕНІВ ВІДДІЛУ 276 УКР. НАРОД. СОЮЗА В ЕМБРИДЖ, ПА.

Проситься всіх членів і урядників відділу 276 в Ембридж, Па зійтися на

НАДЗВИЧАЙНІ ЗБОРИ

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 21-ГО СЕРПНЯ (AUGUST) 1932 РОКУ

в годині 2.30 пополудні

ДО ГАЛІ Ч. 697 ҐЛЕНВУД ЕВЕНЮ, ЕМБРИДЖ, ПА.

Для полагодження дуже важних справ з припоручення екзекутивного комітету прибуде на ті збори Всеч. о. Григорій Пилюк, член Головної Контрольної Комісії У. Н. Союза.

Головна Канцелярія У. Н. Союза.

НАПАД „СТШЕЛЬЦУФ" НА ФЕСТИНІ В МИКУЛИНЦЯХ.

Дня 19-го липня ц. р. в Микулинцях відбувся перший цього року „сокільський фестин", який стягнув багато гостей з провінції, м. інш. з Тернополя. В доволі ріжноманітну програму фестину ввійшли також вправи соколів і сокілок, які тішаться серед громадянства новим признанням. Одним словом — фестин був би пройшов із найкращим успіхом і цілковитим вдоволенням гостей — колиб не місцеві „стшельци", яким цей фестин чомусь-то став „сіллю в оці". (Тут треба додати, що дозвіл на фестин одержано з трудом по довгих „хожденіях" по урядах). В год. 10-тій вечером гурт „стшельцуф", узброєних в палиці і дрючки, впав до парку, розбиваючи буфет і демолюючи цілі урядження фестину. Гості зі страхом розбіглися на всі сторони. Після цього, коли „стшельцуф" прогнано з парку, вони сховалися на „стшелецкому" цвинтарі, очікуючи на музику з Березовиці Великої, яка мусіла туди проходити. А коли ця надійшла, „стшельци" випали з цвинтаря, бючи музикантів і нищачи інструменти. У висліді цього було 10 ранених Українців-парубків, з чого двох відвезено до шпиталя.

НЕМА КОМУ ЗБИРАТИ.

Як у Підгайцях доведеться перевести якусь прилюдну збірку, то просто не можна підшукати збірщиків, бо всі відмовляються, і треба спроваджувати до збірок молодь з поблизьких сіл. Відмовляються інтеліґенти, вслід за ними йде міщанство. Перед ювилеєм філії „Просвіти" 14 інтеліґентів приняли повновласти збірщиків, але в день збірки явились тільки самі селяни. Цікаве, що наших інтеліґентів не навчить приклад від Поляків та Жидів, у яких збірки переводять нераз найчільніші представники товариств і не стидаються того.

63 ЗРАДНИКИ.

В місті Тернополі вивішено карти з 63-ма назвищами людей, між якими стрічається лікарів, банкирів, а то й польських дідичів, яких Поляки називають злочинцями, називаючи їх зрадниками вітчини „з мідяним чолом". Причиною — бойкот Поляками Сопотів, у яких жидані ґрають у „рулетку" і цим викидають гріш в німецьку кишеню. А тепер маленьке питання: Скільки в нас знайшлосяб таких „зрадників" — що переважну частину гроша пхають силоміць у чужу кишеню? Чи і в нас не могли їх наклеймувати, як це роблять наші сусіди?

НАГЛИЙ СУД У КОЛОМИЇ.

Правдоподібно в найближчих днях відбудеться в Коломиї наглий суд над вбийниками власниці млина в Іспасі біля Коломиї, Вагнерової. В звязку з цим убивством арештовано спершу мельника Чукора, якого Ваґнерова зредукувала. Та мати вбитої обтяжила в своїх зізнаннях брата жертви, Лейзора. За життя Ваґнерової Лейзор завеїди сварився з нею, заявляючи, що йому належиться млин, бо він його відреставрував по війні і самостійно ним заряджував. Лейзор відгрожувався дуже часто, що він себе і ще когось застрілить. Здогадно Чукор був знарядьям у руках Лейзора. Оба стануть імовірно перед наглим судом у Коломиї.

ЩО ЇДЯТЬ ФУТУРИСТИ.

На Лідо д'Альбаро біля Ґенуї відбувся недавно зїзд футуристів під проводом вожда футуристів, Марінетія. Підчас цього зїзду влаштовано прийомальний обід, на якому подавали до столу самі „футуристичні" страви, як прим. „подразнена свиня" (кусник салями, зварений у чорній каві та кольонській воді), „подружна північ" (яєчний крем з лушпинням з цибулі та солодкими каштанами) і т. п. Авторами тих дивачних страв були відомі футуристи, що брали участь у зїзді.

ВІСТИ ЗЗА КОРДОНУ.

Як інформують ззa совітського кордону, в районі Звягля ҐПУ оголосило воєнний стан з причини замахів, що доконуються на агентів „чрезвичайки" (ҐПУ), які прибули з Москви в ціли викриття протибольшевицької організації. Як кажуть, та організація помимо большевицького терору поширюється.

НЕ ВИСТАНЕ ШКІРКА ЗА ВИПРАВКУ.

Комісарський маґістрат у Печеніжині наложив високі оплати за випас на громадській толоці. Минулого року платили від корови 6 зл., коли літра молока коштувала 20 гр.; цього року підвищено цю оплату на 8 зол., коли молочарня платила за молоко 3—5 гр. Господар, що купив пару коней за 15 зол., дістав наказ заплатити від них 20 зол. за пасовисько. Від туски платилося минулого року 2 зол., а в осени її з трудом можна було продати також ледви за 2 зол.; таким чином годівля дома пропала. Супроти того громадяни Печеніжина внесли протест до Повітової Ради. Хотять чутки, що замісць оплат за пасовисько громадяни гнатимуть до маґістрату коні, гуси, ягнята і т. д.

ГРОШЕВІ БАНКНОТИ В СМІТТЮ НА ВУЛИЦІ.

В німецькому містечку Ґересгайм, біля Дісельдорфу, загубив якийсь біржевий махлер більшу скількість швайцарських тисяч-франкових банкнотів. Банкноти розніс вітер по цілій вулиці. Люди, що бачили їх, не пробували їх навіть підоймати, бо думали, що це гроші з часів інфляції. Щойно коли показалося, що це правдиві новновартісні банкноти, почалися полювання за ними по цілій вулиці та відгребування їх з уличного пороху та сміття. Та знайдено вже тільки частину грошей. Останні банкноти, що весело вигойдувалися на вітрі, бачив уже тільки замітач улиць.

ДІВЧАТА ВЧАТЬСЯ КРАЩЕ ЯК ХЛОПЦІ.

Державне статистичне бюро в Чехословаччині оголосило вислід цьогорічної клясифікації в середніх школах Чехословаччини. Цікаве в тій статистиці є це, що німецькі та чехословацькі дівчата середньошкільнички краще вчаться від хлопців. Назагал ноти хлопців середньошкільників випали на 10 відс. лихше як ноти їхніх товаришок. Із відзначенням вийшло зі шкільний рік 30 відс. німецьких середньошкільничок, тоді, коли у хлопців те відношення є слабше, 18 відс. і 23 відс. Також статистика недостаточних нот для дівчат краща. Хлопців, що покінчили шкільний рік із недостаточним поступом, було два рази більше ніж дівчат. Водночас переведена статистика виказує, що критичною клясою в гімназіях є пята кляса. На ту клясу припадає відсотково найбільше недостаточних нот (для учнів 14.5 відс., а для учениць 7.5 відс.).

ДВЕРНИК БІҐАМІСТ.

Львівська поліція арештувала дверника „Готелю Гостинниці", Івана Дуделя, під закидом двоєженства та підпалу. Дудель приїхав до Львова з Мокротина, пов. Жовква, де має швидку жінку. В лярохіяльному уряді у Львові він зголосив, що є вдівцем, і на тій підставі дістав дозвіл оженитися вдруге. Дудель оженився з Розалією Лопоцькою. Тимчасом приїхала до Львова покинена жінка з Мокротина, Марія Прибиш. Довідавшися про поновне подружє чоловіка, зробила донесення на поліцію. Крім цього обвинувачують Дуделя в цьому, що він підпалив хату своєї тещі в Мокротині, щоб дістати асекураційну премію. Дудель признався до біґамії, але відпирається злочину підпалу.

ҐАРНА ПАРА.

51-літній Симхе Щупак і його жінка Сара Вайсброт у Варшаві приманили до свого помешкання молоденьку Вайсблюмівну, що приїхала до Варшави в пошукуванні праці. В хаті закнеблювали їй уста та віддали в руки кількох осібкам, що по черзі знасилували її. Нещасливу дівчину намовляв Щупак, щоби вона віддавалася ріжним незнайомим мущинам за гроші. Ця не хотіла згодитися і ставила опір. Скориставши з першої нагоди, вона втекла на поліцію, де все розповіла. Щупака та його Симху арештовано.

ЯПОНІЯ ДАЛІ ЗБРОЇТЬСЯ

ГОТУЄТЬСЯ ДО ВЕЛИКОЇ ВОЄННОЇ КАМПАНІЇ. АМУНІЦІЙНІ ФАБРИКИ ПРАЦЮЮТЬ ДЕНЬ І НІЧ.

ТОКІО (Японія). — Звертає на себе увагу велика активність японських амуніційних фабрик та заводів. Більшість заводів і фабрик ведуть роботу, не спиняючись, день і ніч. Японія поспішно виробляє не лише запаси амуніції, але також ріжного роду зброю, включно до тенків та літаків. Населення переводить скрізь добровільні жертви на зброєння; навіть шкільні діти складають свою лепту, щоб помогти державі зброїтися.

Крім того Японія купує за кордоном багато зброї, амуніції та інших середників, які потрібні для війни. Закуповуючи у великому числі вовну, Японія показує, що вона готується до зимової війни. Тепер ще годі сказати, чим викликане таке приготування до великої війни Японії, бо в Манджурії вона не потребує таких великих сил, а з Китаєм покищо в неї замирення й коли сама Японія не виступить проти нього, як це було в Шанґгаю, то годі сподіватися, щоб Китай виступив проти Японії.

МАНДЖУРІЯ ВИСЛАЛА УЛЬТИМАТ РОСІЇ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Манджурський уряд вислав до Москви рішуче домагання, щоб у районі стації Манчулі на Східно-Китайській залізниці були відведені на російську територію відділи червоної армії, що охороняють залізниці й тепер знаходяться на манджурській території. Крім того Манджурія домагається, щоб усі будівлі, які ті війська поробили для свого життя, були негайно знищені.

Разом з тим уряд Манджурії заявив, що на її територію будуть допускати радянських громадян лише по одержанню візи від представника манджурського уряду. Такі візи будуть видавати лише тим, котрі дадуть докази, що не будуть заниматися в Манджурії комуністичною пропаґандою. Таксамо всіх радянських дипльоматичних курієрів та інших дипльоматичних службовців будуть на кордоні ревідувати, включно до особистого огляду. В деяких випадках лише дипльоматичну почту будуть пропускати без перегляду.

Генеральний радянський консул у Манджурії радить свому урядови не відповідати негайно гостро на це домагання Манджурії, яке він уважає провокаційним і подиктованим Японцями. Консул думає, що час працює на користь большевиків, бо Японці в Манджурії все більше виснажуються фінансово, а воєнна ситуація через операції ріжних банд з кождим днем усклaднюється.

ІТАЛІЯ ЗМЕНШУЄ ВОЄННУ ФЛЬОТУ.

РИМ (Італія). — Уряд заявив, що він знищить одну третину своєї воєнної фльоти, або 130,000 тон загальної поємности. Більшість кораблів, призначених на знищення, належить до катеґорії застарілих, яких боєва вартість тепер незначна. По виконанню цього пляну Італія не буде мати в себе ніодного великого панцирника.

Своє рішення уряд пояснює бажанням допомогти справі міжнародного обмеження зброєння, а в дійсности головною причиною є бажання зменшити державні витрати на воєнну фльоту. Залоги цих кораблів будуть переведені на військову службу в інших частинах армії й фльоти.

ФОН ПАПЕН НЕ ДУМАЄ УСТУПАТИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Канцлер фон Папен заявив кореспондентам газет, що його уряд лишиться при владі ще на довший час. Він зовсім не думає уступати на користь парляментарних політичних ґруп нового парляменту. Притім фон Папен додав, що уряд Німеччини найрішучішими способами здавить усяку спробу перевести державний переворот, з якої сторони така спроба не булаб.

Уряд фон Папена тепер знову знайшовся в фінансових клопотах. Треба йому звідкись дістати нові прибутки, щоби було з чого видавати допомогу безробітним. На цей фонд тепер урядови бракує 47,600,000 долярів.

Можливо, що проти уряду фон Папена утвориться в райхстаґу, який буде скликаний не пізніше 30 серпня, сильна коаліція з націоналістів-гітлерівців та центристів ґрупи Брінінґа. Таксамо комуністи будуть старатися повалити уряд. Фон Папен сє знає й спокійно заявляє, що він опозиції не боїться, бо здоровий політичний розум переможе. Торкаючися зовнішньої політики, фон Папен заявив, що Німеччина не думає лишатися далі другорядною державою, а тому буде зброїтися відповідно до своїх потреб, а крім того Німеччина має надії, що частина її кольоній, які відібрано від неї по війні, буде їй повернена.

ІНДІЙЦІ НЕЗАДОВОЛЕНІ.

КАЛЬКУТА (Індія). — Вся індійська преса рішучо критикує виборчий закон Анґлії для Індії, який тепер оголошено. Преса каже, що цей закон порушує права індійської більшости в ріжних частинах Індії.

Але британська преса в Індії прихильно стрінула цей закон і вважає його корисним для замирення й заведення там ладу.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Загряницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

МЕЙОР НЮ ЙОРКУ СТАВИТЬ ЗЕРКАЛО ПЕРЕД АМЕРИКОЮ

Нюйорський мейор Вокер уміє добувати собі „поблисити", як малохто інший у світі. Чи веде виборчу кампанію, чи іде на вакації, чи вертається до роботи, чи пчихне, чи кашляне — все зробить так, що газетярі про нього пишуть. Любить він цей розголос, і, здається, все для цього зробив би, щоби дістатися на стовпці газети. Та вже ніколи тільки не дістав його, що останніми днями, коли деякі великі дневники присвячують йому по дві й три сторони дрібного друку.

Та вокер певно не дуже вдоволений з цього нового розголосу. Стає він на суд перед губернатором стейту Ню Йорк, щоби відповідати на закиди, які йому пороблено за його урядування. Закиди ці є дуже ріжнородні й мейор Вокер пробує ріжних способів, щоби перед ними боронитися. Звичайним його способом є пускати так звані „вайс крекс", себто збивати закиди мудрагельськими кпинами. Та „вайс крекс" добрі для прихильників мейора Вокера, а інші люди дивляться поза кпини. Для них є фактом, що мейор міста поза „вайс крексами" признався самий, що, маючи на рік пенсії 25,000 долярів, він брав від одного накладця „дарунок" 250,000 долярів, від одної брокерської фірми, заінтересованої в міському законадавстві про таксівки, „дарунок" у сумі 26,000 долярів, а від одної омнибусової компанії кредитовий лист на 10,000 долярів та ще й покриття чеків без покриття на суму 3,000 долярів.

Це є факти, яких мейор не пробує перечити, які мейор виразно признає, а які він тільки старається оправдати, що, мовляв, коли йому хтось робив дарунок, він чейже не міг бути дурнем, та не брати. Коли йому можна робити який закид, то це мусить бути доказано, що він у заміну за ці дарунки щось зробив для накладця й для перевозових фірм, що давали дарунки. Мейор Вокер каже, що він нічого не робив ні за 3,000, ні за 10,000, ні за 26,000, ні за 250,000 долярів. Його прихильники вірять, або вдають, що вірять, що він нічого не зробив. Та не знати, чи широкі круги виборців і ще ширші круги читачів газет, що про це пишуть, повірять. Можна припустити, що в це мало хто повірить.

Всетаки мейор Вокер має деякі симпатії серед тих, що не вірять у ті „дарунки". Бо мейор Вокер, не хотячи, своєю карієрою зображує наслідки американської системи погоні за грішми. Коли ціле громадянство пересякло переконанням, що всяке заняття це нагода до наживи, то як відтак дивуватися, що й слуги громадянства, якими є урядники, замісць уважати свій уряд за службу, вважають його за „рекет"?

КАРТИНИ З ОРГАНІЧНОЇ ПРАЦІ В РІДНІМ КРАЮ

III.

Дуже інтересним був на анкеті скликаній коломийською філією „Просвіти", реферат її урядовця, інжиніра (чеських студій) **Богдана Велигорського.**

З його основного звіту подаємо тут, що цікавіше:

В коломийськім повіті є девятьдесять дві читальні „Просвіти". З тих 52 читальні розвиваються нормально, відбувають у свій час загальні збори, уряджують відчити, анкети й т. д. За чотири останні роки уряджено було в тих читальнях разом 565 відвидин делегатами від коломийського виділу.

Та є в коломийськім повіті 38 читалень, що розвиваються дуже слабо, а з тих 30 скорше цілком ні.

Дуже важною річчю є, **щоби кожда читальня мала свою домівку, свій будинок.** Але в тім ціла біда, що коли читальня зверне всю свою увагу на будування домівки, то занедбає всяку іншу роботу на чотири, пять літ.

„Коби ще трохи, най ще най!" і тим викручуються від всякої роботи. Бувають притім нераз дуже сумні прояви. Так, наприклад, в Текучи збудували читальники хату, продали її за 1,400 зол. а потім вложили ті гроші до кооперативи. Кооперативи не пильнували й вона впала, а гроші пропали. А тепер кажуть: „Та на що нам „Просвіти".

За останніх пять літ повіяло якимсь новим духом на наші села й рух є тепер значно більший. Та всежтаки процент завмерлих читалень є надто великий.

До того в наших селах є лише 30 процентів грамотних і тому треба конче закладати **курси для неграмотних** і в тій цілі відноситись до шкільного інспекторату за грошевою поміччю для таких курсів.

На цім полі визначилися передсім Баня—Княждвір та Ключів малий, а також Уторопи, в котрім то селі д-р Костів та о. Лазарів зібрали майже 300 членів.

Треба конче закладати по читальнях хори, а в цій роботі можуть богато допомагати студенти, які через брак гроша не можуть їхати до високих шкіл, а сидять на селі. За три місяці може такий студент — дирігент виучити хор гарно співати, але не треба забувати що й він мусить з чогось жити, а тому треба визначити для нього відповідну платню.

Щодо **бібліотек**, то я мушу піднести, що наші читальняні виділи взагалі мало дбають за них, а в протоколах засідань виділів лише дуже рідко коли можна щось про це прочитати.

Виділи повинні уважати, й не давати себе натягати ріжним агентам, котрі стараються напхати їм книжки нераз цілком непотрібні або й небезпечні (сконфісковані).

В головнім товаристві у Львові лежать тисячі примірників прекрасних книжок, то звідтам передовсім треба їх спроваджувати.

Цікавим є, що коли в Вербіжи Нижнім коло самої Коломиї читальня цілковито спить, то в **Вербіжи Вижнім дівчата**, членицї читальні, зложилися, купили **образ Лесі Українки** та дарували його для прикрашення читальняної домівки.

Треба вести порядно всі книги, списувати історію читальні, а грошей читальняних нікому не випозичувати, бо це веде до упадку дотичних товариств.

Через такі безправні випозичування грошей стратили наші читальні в повіті уже до 10,000 золотих. Через те упали читальні в Добровідці, в Текучи, в Бучачках й інші.

Одну третю часть вартости читальняних домів треба асекурувати в „Дністрі".

Щодо стану маєткового самої коломийської філії „Просвіти" то він є дуже сумний. Дохід з власної хати виносить 90 зол. місячно, а зі складок впливає лише 50 зол.

Власна хата філії лежить далеко від міського центра, а тому треба конче наймати на канцелярію відповідну кімнату в центрі.

Ясна річ, що „Народний Дім" є обовязаний такий відповідний льокаль призначити для філії. Однакож „Народний Дім" викручується тим, що він — мовляв — потребує більшого числа кімнат для „Покутського музею". Тимчасом того музею не відкриває й кімнати не дає.

Отсе подали ми тут коротко зміст реферату п. Велигорського, який взагалі був дуже інтересний і поучаючий.

По нім виголосив третій, дуже важний реферат заступник голови філії, **д-р Шипайло**, а то в справі ратування центрального товариства „Просвіта".

Як звісно, товариство має 566 тисяч золотих боргу й мусить за це платити величезні проценти.

Тепер головний виділ відсвіжений новими енергійними силами й є надія, що дасться виратувати центральне товариство від банкроцтва. В тій цілі треба передовсім закладати в кождій місцевости **ратункові комітети**, котрі уряджували ріжні підприємства, а дохід з них призначали на користь головного товариства.

Також треба спроваджувати від нього **книжки, а передовсім „Історію України" Крипякевича, котра коштує лише 1 зол. 80 гр.** Треба до того допровадити, щоби кожда наша родина закупила бодай **одну книжку на рік** в „Просвіті", а тоді було би це великою допомогою. При кождій нагоді треба збирати **дар для „Просвіти"**, а крім того в місцевих **кооперативах** старатися конче, щоби одну частину чистого доходу призначено для „Просвіти".

По виголошенню, тих трох основних рефератів розпочалася основна дискусія над порушеними у них справами.

І так, лікар **д-р Костів** з Уторопів підніс, що в тих селах, де читальні заснітилися, є головними винуватцями передовсім священики, котрі не журяться про просвіту в своїх громадах.

Богато наших селян переходить попри читальню, але навіть не глянуть на неї. А коли їх питати, чому вони не зайдуть до середини, то відповідають:

„А чи є яка ріжниця між тими, що ходять до читальні, і нами?"

І це є слушна увага, бо читальники не стараються цього впровадити в життя, чого вивчаються в читальні. Вони повинні бути світочами в селі — але вони про це не дбають.

Дуже великою хибою є, що не звертаємо більшої уваги на **жіноцтво**, котре знову має такий великий вплив на виховання молодого покоління.

Студент **Микола Атаманюк** домагався, щоби читальні купували до своїх бібліотек видавництва **„Червоної Калини"**, в котрих описуються головно події з нашої визвольної боротьби.

Раджено потім над тим, що робити з тими занедбаними селами, а інж. Велигорський підніс думку, що іншої ради нема, а люди з сусідних, зорганізованих вже сіл — мусять занятися своїми темними братами та їм до сумління приговорити.

Обговорено також і справу покутського органу **„Життя Покуття"**, котре числить і на поперття **братів з Америки**. Цей часопис є потрібний не лиш для поміщування відозв і комунікатів наших товариств, але й для боротьби з московськими наймитами — сельробами, котрі масами розкидають свої газети. Хто хоче допомогти тому конечному видавництву — най пришле хоч одного доляра на адресу: Олекса Синенький в Коломиї, ул. Сенкевича ч. 56.

Голова зборів (і коломийської філії) д-р Кузьмич підніс, що зголосилося кільканацять академіків до роботи по читальнях, лише жаль великий, що читальні не зголошуються так численно по референтів, якби повинні.

При кінці нарад, що тревали більше як пять годин без перерви вибрано членів до **ратункового комітету** в справі головного товариства, а на внесення Василя Трейцулака з Ключева Малого ухвалено рішучо домагатись від „Народного Дому", щоби визначив льокаль для філіяльної канцелярії „Просвіти".

Анкету закінчено грімким відспіванням національного гимну.

Як бачимо, то на тій анкеті, з котрої звіт тут подаємо, не завивано наших хиб у вату, але говорено про них сміло й явно. І в тому власне лежить наша сила, що ми свідомо боремося з хибами, а рівночасно переводимо нашу організацію.

У тій нараді брали участь і ундисти й радикали й молоді студенти націоналісти.—І промовці зборів і головні референти та бесідники — це люди крайно вбогі, що мусять важко журитися про те, що завтра зі своїми родинами до рота вложать. Але вони не глядять на свою власну нужду, а роблять діло, а що кращі представники селянства ідуть за ними.

І тому: **„покоряйтеся, язиці"**, бо нічого ви нам вдіяти негодні.

Іван Гуцуляк.

Гріш, що даш на рідні школи,
Не пропащий гріш ніколи.
Вернеться, зросте він згодом
В мілионн мір народом.
А віддасть його Вкраїні
Молоде те поколіня,
Що у рідній вчилось школі
Добувати долі-волі.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ОЛИФАНТ, ПА. Бр. св. Кирила і Методія, від. 86, повідомляє своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, 21 серпня, зараз по відправі. Проситься членів зійтись на час і вирішити справи, котрі є затягнені з минулого мітінґу. Напоминається довгуючих членів, щоби вирівнали свої залеглости, бо хто не прийде на мітінґ і не заплатить свого довгу, буде суспендований. Це відноситься також і до Мол. Департаменту. — П. Саламаха, фін. секр.

НА ТАТАРСЬКІМ ШЛЯХУ.

(4)

— Я собі подумав, що стереженого Бог стереже, — відповів Дибюк. — Тоді Аділь попав був на мою хату цілком случайно. Тоді він був на чолі погоні, висланої його батьком, спіймати Татарина, що з його гарему вкрав одаліску. Сліди збігців завели Аділя аж в цей ліс. Ішли попри мою хату. Моє щастя, що не вступали до хати, бо інакше Аділь думав би, що я помагав їм. Він потому призирався й моїм слідам, та побачив, що саме тоді я прийшов до хати від противного боку.

— Чи спіймав збігців? — спитала Ксеня.

— Того не скажу. Він мабуть вертався іншою дорогою, бо до мене вже не вступив... Я зараз по його відході хотів покинути ці сторони, та мені жаль було, бо звіра є тут для мене ще на пару років. Я гадав Татарина здурити, як би йому захотілося загостити ще раз до мене. Як не сам, то міг би до мене прийти який інший, ним висланий Татарин. Я собі так міркував:

„Як він прийде і побачить хату покинену, то погадає, що я покинув не лиш хату, а й ці сторони. Знаючи, що й на милю далеко ніхто інший не сидить тут, Татарин, не роззираючися, піде назад, відки прийшов".

— Я мою стару хату покинув і пару сот кроків далі побудував нову. Щоби хтось, случайно побачивши мої сліди, або сліди моїх коней, не ішов за ними далі аж до моєї хати, я витропав отсю доріжку, котрою ми тепер прийшли до потока і котра іде далі за потоком. Вона іде від дороги до дороги. Хто буде йти за моєю тропою, чи тропою коня, то переступить потік і піде далі доріжкою до дороги, котра від моєї відведе ще далі від моєї хати.

— Буде в твоїй хаті місце для моєї Ксені?

— Так багато, як в твоїй, не буде. Всеж таки буде мати над головою дах, буде мати вигідне і тепле ліжко. Також з голоду не вмре.

— Я привіз великий запас харчів.

— Це було непотрібне. Та нає, то тим ліпше для неї... Лише не добре, що не буде мати товариства молодих дівчат, ані молодих хлопців, бо у мене тільки дві баби зі своїми ще старшими мужами. До нас перенісся мій шурин зі своєю жінкою, сестрою моєю. Це також була причина, для якої я стару хату покинув. Як ти не забув, то знаєш, що у мене є ще син. Тепер дома нема його.

— Де він? — спитав Ярнович.

— Полює. Полює на Татарина, перед котрим ти втік. Кордиш зібрав козаків і хоче Татар, що будуть вертатися з добичею, перейми́ти... Отже для двох родин з пятьма особами стара хата була затісна. Нова хата дуже вигідна, бо має дві світлиці, пекарню і дуже привітний ванькир. Твою Ксеню посаджу в тім ванькирі.

Так балакаючи, вийшли з потока.

— Ось і моя хата! — промовив Дибюк.

— Я ніякої хати не бачу, — замітила Ксеня.

— Бо вона не така велика, як твій двір і причаїлася за тими кущами, за зломами.

Ідучи за Дибюком, товариство увійшло в гущу. Сюди й туди проміж грузькі місця і проміж вітроломи та старечі зломи пропхалися на вільну галяву. На середині галяви стояла хата з необтесаних знадвору кругляків і покрита очеретом. Також була стайня. В хаті були обі жінки і шурин Дибюка. Нині шурин ще не виходив з хати, бо латав невід; вибирався на рибу. Всі троє дуже раді приняли гостей. На такім відлюддю всякий гість дуже пожаданий.

З коней постягали сакви з запасом і з гостинцями для Дибюка і його жінки. Ксеня зараз пішла до свого ванькиря, щоби по довгій подорожи верхом відпочати. Дибюк і Ярнович сіли перед хатою і балакали. Ярнович хотів Дибюкови лишити обох своїх чабанів.

— Не треба і не хочу! — Дибюк сказав. — Вони мені тут не потрібні, бо у мене тільки дві корови і пара коней. Овець не маю цілком. До польовання також не потребую їх. Не хочу їх мати у себе, бо чим менше тут людей, тим менше слідів до хати, тим тяжче кому знайти її. І твоїх коней не потребую. Возьми їх собі назад з твоїми чабанами.

— Бодай кінь Ксені нехай лишиться тут. Вона любить десь-колись переїхатися.

— Тут нема куди. Ліс, тай ліс. Лиш не-не-де невелика галява.

— Нехай буде бодай те!... Ануж кінь буде їй коли потрібний? Ануж і відси прийдеться їй втікати. Як вона на своїм коні, то ніякий татарський кінь не здожене її.

— Колиж бо в моїй стайни нема місця. Там ледви влазить ся пара моїх коней. Самопас не хочу пускати, щоби своїми слідами не привели кого до хати.

— А в твоїй старій хаті не можна би тримати? Він коло неї міг би також пастись, не відходячи в ліс.

— Можна би так, — сказав Дибюк, подумавши хвилю.

— Отже бачиш! Решту коней і чабанів заберу назад з собою... Гадаю, що за який місяць небезпека промине.

— Не гадай, що тій війні буде такий скорий кінець.

— Війна мабуть перетягнеться до зими. Та це для мене пусте. Для мене важне тільки те, щоби Татари вернулися домів. Вони, як вже будуть мати досить добичі, не будуть ждати на кінець війни. Відійдуть, щоби свою добичу обезпечити.

— І до цього не прийде так скоро, як ти хотів би і як гадаєш. Та тобі вже нічого боятися. Поки твоя дитина тут у мене, поти вона цілком безпечна. Тут може спокійно дожидати кінця війни, хоч би ця війна тяглася до зими; хоч би протяглася й до другої або й третої зими.

— Як би була небезпека, що війна буде така довга, то я ці сторони цілком покинув би. Я перешовби до якого більшого міста.

— Для тебе, ще більше для твоєї доньки, було би найліпше покинути ці безлюдні, дикі і небезпечні сторони. Ти мабуть вже не потребуєш дороблятися... І жениха для Ксені в місті знайдеш лекше; не першого з краю, а такого, який був би тобі до вподоби.

— Гадаєш, що я вже не думав про те? Не зробив цього тільки тому, бо ще пора. Ксеня ще дитина.

— Була! — додав Дибюк.

Перебалакали днину до вечора і пішли спати. На другий день досвіта Ярнович відїхав з чабанами. Ксені полишив тільки її коня. Дибюк загнав його на галяву, на котрій стояла стара хата. Щоби кінь не вийшов у ліс, він скрізь там, де кінь міг би пропхатися крізь кущі, покидав гилясте ломача. Тільки Ксеня знала, як крізь ту гущу пропхатися до коня і назад.

Кордиш збирав своє військо в як найбільшій тайні, розміщуючи його по лісах, по ярах. Його звідуни перебігали впоперек цілу Браславщину і ціле Поділля, від Бучача на західнім краю, до Торговиці на східнім, щоби провідати і Кордишеви звістити, коли і яким шляхом яка орда вертається і що з собою тащить.

Поворотний похід Татар все був повільніший, бо тепер вони гнали худобу, яка йде поволи; вони гнали ясир, який в більшій часті ішов пішки. Також вози, навантажені всякою добичею, не могли скоро гнати. Козацькі звідуни були на шпарких конях, отже сильно випереджували кождий татарський загін з добичею. Як який загін пустився на шляхи між Дністром і Богом, то про це Кордиш знав бодай два дни, заки вони появилися, в стороні, де він ладив на них засідку.

Поворотний похід орди або її поодиноких чамбулів звичайно виглядав так: Попереду ішло військо. За військом їхали вози з добичею і з жіночим ясиром. За возами ішов мужеський ясир. За ним погонщики гнали худобу. За худобою знов ішло військо. Позаду все ішла головна сила татарського війська, бо вона крила відворот.

Перші чамбули пройшли цілком спокійно, бо Кордиш не займав їх. Він зробив це з двох причин. Від своїх звідунів знав, що ті перші чамбули не велику мають добичу, отже й не оплатиться відоймати її. Другою причиною було те, що Кордиш, заки вдарить на Татар, хотів приспати їх чуйність. Передові чамбули звичайно ішли дуже обережно, бо Татари знали козацьку звичку нападати Татар багатих добичею. Кордиш надіявся, що як пройде пару чамбулів, не бачучи по дорозі ні одного козака, то сповістять решту орди про те, що воздух чистий і дальший шлях цілком безпечний. Орда не буде сокотитися і тоді легко буде розбити її, добичу відобрати.

Нарешті до Кордиша прийшла вість, що йде головна частина очаківської орди з великим ясиром. Одночасно звідуни сповістили, що орда не йде, як то звичайно бувало, берегом Дністра, а серединою між Дністром і Богом. Також головна сила татарського війська не йде позаду, а з лівого боку, щоби похід крити перед наскоком від Запорожа. Татари мабуть вчули, що Запорожці ладяться відбивати ясир. Це пересунення татарського шляху на пару миль далі від Дністра попсувало Кордишеви цілий його плян наскоку, і зробило непотрібною приладнану ним засідку.

(Дальше буде).

Неустрашимий.

— Так, так, приятелю, за останній місяць я двічі заглянув смерти в очі.

— Щож це таке приключилося з тобою? Катастрофа? Нещасливий випадок?

— Ні. Це на моїх очах умирав мій дідусь і моя тітка.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ВІД ЧОГО МОСКАЛІ СИЛЬНІ.

Раз мій тато закликав старого дідуся, щоб той поставив йому піддаше. Старий розумів добре роботу сокирою чи пилкою, тому вів цілий провід у тій будові. Мене дали йому до помочи. Мали ми тієї роботи щось більше, як на день. Стали обидва на стрісі, бо було літо. Отже я мав нагоду наслухатись досить його оповідань про старовину.

Каже мені, було, що 9—10 літ тому, як по селі рознеслась чутка, що повз наше село будуть іти Москалі, а то й будуть кватирувати, та ще здається люди мусітимуть їх годувати. Так і сталося.

Руський цар післав військо російське на допомогу Австрії бо проти неї збунтувалися Мадяри й зробили революцію в 1846 році. Тому Москалі йшли через Галичину на Мадярщину. В декотрих селах стояли вони й по кілька днів, відпочивали по далеких і довгих походах. Та вже люди знають, що коли жовніри кватирують у селі, то й дещо крадуть у людей, а тому стережуться зі всім. Військо було не тільки піхотне, а й кіннота, козаки. Кождий козак дбає про те, щоб його кінь не був голодний і марний, тому й крав, щоб свого коника погодувати добре. Один господар мав конюшину недалеко за селом і боявся, щоб її козаки не забрали, а тому пішов стерегти її в ночи. Та сон його переміг. Він заліз у копицю й заснув. Прийшов Москаль з посторонком, обперезав копицю, а з нею й господаря. Потягнув усе вниз яких з 200 кроків, а, прийшовши на міст малої ріки та зі злости, що було затяжко, кинув копицю з чоловіком у ріку й закляв, як то Москаль уміє. А сам пішов далі без конюшини.

Чоловік опинився зі своєю конюшиною в воді. А коли дізнався, в чім річ і чому він опинився в ріці, то нічого не казав, хоч копичку свою стратив, тільки подивляв силу Москаля. Мені також стало дивно з такої сили. Тому питаю дідуся:

— Чи то правда, щоб той московський жовнір був такий сильний, щоб міг нести чоловіка разом з копицею?

Дідо каже: так, вони сильні люди, бо їдять добре. Коли вони закватирувалися в селі, зараз дали розпорядок, що люди мусять те військо годувати. Господині приносили страву, куди їм казали. Одна принесла борщ, друга капусту, третя пироги і т. д. Вони казали принести макітру, позливали все докупи й так їли. Коли господині їм звернули увагу, що так не добре мішати всяку страву, бо вона не має смаку, то вони відповіли, що все їде в одно місце, то й може бути і відразу помішане. Через те вони такі сильні, — казав дідо.

Та я й до сьогодня в те не можу повірити, щоб люди могли їсти таку саламаху, хоч би і з найліпших страв. Та тепер думаю, що, щось і в тім мусить бути правди, коли дивлюсь на теперішне поступовання народа руського. Колись, як казав дідо, мішали всяку страву й так їли, щоб були сильні. А тепер всім народам кажуть лізти до їх інтернаціональної комуністичної макітри. Хочуть помішати всі народи так, як ту саламаху з тих страв, щоб не було можна пізнати, де пиріг, каша, чи капуста, або голубець. Так і з народів хочуть зробити таку мішанину, щоб нею живитись і в силу зростати та свою команду над нею мати.

Несогірший апетит і тепер вони мають. Але я не вірю, щоби всі нації світа хотіли добровільно лізти в комуністичну макітру й дати з себе зробити „настоящу" мамалиґу. Ні, кождий нарід хоче свободи і волі. За 14 літ до совітських републик ані одна, хочби найменша нація чи держава не прилучилася.

Кого червоні царі прилучили до совітів, то тими самими методами, що їх попередники царі вживали, себто кулями, баґнетами, скорострілами й т. п. Комуністи таксамо ширять брутальність, всяке безправство, яке лише червона імперія може придумати. Та нехай знає Москва, що поневолені нею народи стерплять до часу, а всьому конець буває й скінчиться її безправство над гнобленими, а заразом визволиться з її обіймів і той нарід, з котрого я вийшов, нарід український.

Н. К.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

МОСКЕҐОН, МІШ.

Цікаві відчити.

Просвітний комітет просив д-ра Скегара, який прибув сюда для відпочинку (вакацій), дати кілька відчитів.

Д-р Скегар дав ряд відчитів в такому порядку:

28-го липня д-р Скегар дав відчит зі своєї професії. Треба було чути такий відчит, щоби пізнати користь з нього. Назагал відчити д-ра Скегара слухаються з приємністю.

30-го липня д-р Скегар у Ґренд Репідс, Міш., дав відчит: **Будучність Українців в Америці.** Відчит цей наші люди приняли з одушевленням. Той самий відчит повторено 1-го серпня в нас у Москеґон, Міш.

У цьому відчиті д-р Скегар говорив про Українців в Америці та в Канаді, себто на цілім континенті Північної Америки. Прелеґент говорив, що початки нашої еміґрації на сей континент можна числити зперед 50 літ, а саму еміґрацію можна поділити на ось такі групи: а) фармері; б) робітники по містах, майнах і лісах; в) недокінчені студенти. Назагал плян кождого еміґранта був такий, щоби заробити якусь невелику суму грошей і, повернувшись у родинне місце, поправити свою долю.

Та так не сталося через ріжні причини особисті, а також загальні, як Світова Війна й інші обставини. Українська еміґрація почала влаштовувати своє істнування, як і інші народи, котрі тут уже давно оселилися. Тепер приходить питання, і то вперте питання, що з нами станеться за літ 25— за 50 — і т. д., чи маємо зникнути, втопитися в американському морю, чи ні?

На континенті Північної Америки числимо Українців коло одного міліона. А що ми дотепер зробили? Та яка наша будучність?

Ґрупа (а), фармери, завели своє господарство й створили досить трівку економічну підвалину свого істнування, не лише особисто, а як у Канаді й національного. В Канаді на заході місцями дуже густо і на широких просторах положені українські оселі. Там задержана наша мова в цілости й гарні народні звичаї.

Ґрупа (б) робітники, по містах, майнах і лісах успіли хіба здобути сяке-таке животіння й животіють у нидінню.

Група (в), недокінчені студенти, частина з них рівнож нидіє, взявшись за фізичну працю, або, сказати, пропала. Однак частина витреваліших, завзятих, з твердшим хребтом, що не зігнулися, добилася до ряду професій, і тому маємо лікарів, адвокатів, інжинірів, хеміків та інших фаховців.

Маємо неоцінений здобуток, три бурси ім. П. Могили в західній Канаді: в Саскатуні, Едмонтоні та Вінніпеґу. Там діти українських родичів не затрачують свого українства, а навпаки, поширюють його.

Глловним основником бурс був пан Василь Свистун і хоч нераз йому приходилося й терпкого зазнати від наших людей, він уперто прямував до своєї мети. Сьогодня вже може бачити овочі свого труду.

Далі прелеґент закликав, щоб наша молодіж була свідомою свого національного походження й як найбільший її процент щоб осягнув вищу освіту, щоб ми мали високо кваліфікованих професіоналістів.

У нас має бути а) Рідна Школа, початкуюча; б) вищий курс; в) історично-ґеоґрафічна література і т. д.

Говорючи на відчиті для молоді 3-го серпня, д-р Скегар казав:

„Хочу до вас говорити без великої помпи, якби при родиннім сталі ми були, або при склянці чаю. Що я робив би колиб я мав тепер літ 15—18, а знав те, що тепер знаю? Я знав би, що життя не є рожі та жити кождий хоче. Життя є дуже тяжке для того, хто замолоду не подбає за себе. Хто досягне професію, фах, тому жиється ліпше, а щасливі тільки ті, що зовсім нічого не знають.

Отже колиб я був тепер у вашому віці, я вибрав би собі професію або фах, підхожий моїй натурі та здібности. Яку професію?: а) Колиб я був говірливий і то того льоґічний, то брав би адвокатуру; б) колиб я любив тільки правду, став би натуралістом; колиб в) мав велику память, то став би медиком; г) коли рахунки мені йшлиб легко, брав би інжинірію; ґ) коли притягав би мене механізм, я хотів би бути техніком.

Наприклад, я вже в колеґії! Беру два роки „Пре-Медік", тому, що це є признане в цілому світі і отвирає до всього іншого для мене двері. Тут ставлю за найважніше на першій точці своє здоровля, щоби мій труд і труд моїх родичів чи приятелів не пропав.

а) Здоровля — це добра пожива, здорова. Задержую тверезість, не пю навіть кави; оминаю солодощі, пильную зуби, сплю щонайменше вісім годин, завжди маю чисте білля й купіль; б) займаюся легким спортом і при тім маю якийсь коник (звичку) до збірок, от хочби почтових значків або ріжні інші колекції; в) читаю українську літературу, красне письменство й поезію; г) інтересуюся оперою й драмою; 4) став би добрим Українцем-націоналістом та вивчив би добре свою мову й історію; 5) скінчивши школу провадив би свій завід чесно й розумно та поборював би пристрасти й помагав би свому народови скільки в моїх силах; 6) одружився б тільки з Українкою, бо мішанина не приносить добра.

Молодіж нагородила шановного прелеґента д-ра Скеґара оплесками щирої подяки. Треба, шановні читачі, повірити нашому комітетови, що відчити д-ра Скегара, з яких тільки головні точки зібрані тут, є дуже цікаві й хочеться їх слухати.

К. Ружицький, секретар.

ПОДЯКА.

Я нижче підписаний член У. Н. Союза складаю щиру подяку головним урядникам У. Н. Союза за уділеня мені допомоги в сумі $100 з фонду допомогового.

Рівнож дякую й урядникам відділу 319, що занялись моєю справою.

Кличу до вас, Українці й Українки, вступайте в члени У. Н. Союза і вписуйте своїх дітей, бо це найліпша орґанізація, котра дасть поміч у прикрім нещастю.

Михайло Лизогуб,
член відділу 319 У. Н. С.,
Нантікок, Па.

Фаїна Невільниця.

„ЛУКІЯНІВКА"

(Спогади бувшої невільниці).

(Всі права застережені за авторкою).

(2)

Людина, що попадає до большевицької вязниці відразу відчуває на собі її „пролетарські солодощі". Большевики розпинаються та кричать, аж піна з рота тече: „Наша вязниця не карає, а виправляє!" Це дійсна правда, що вона „виправляє" на життя, та лише не на цьому світі, а загробному. Правда, є такі, що виходять живими, після певного часу „виправлення", але будьте певні, що такий не буде шкідливим для них, бо він уже „виправлений" — він уже без сили й здоровля, себто живий труп. Цьому знесиленню й поступовому умиранню сприяє комуністичний вязничний режім, який викликає плач і скрегіт зубів. Того режіму не витримує людина з найсильнішими нервами. Перша причина — харчі. Людина на папері одержує 1 фунт хліба, а в дійсности й пів фунта нема. А хліб той! По половині з деревляними обпилками. Ранком вязень одержує цей хліб та чистий „кипяток", звичайно, без цукру. В першій годині одержують вязні сочевичну зупу по назві, а часами навіть з кінською головою. Одну миску на 8 осіб. В той час „не зівай, Химко", як на базарі, бо як захопити три-чотири ложки, то добре, а то й того не схопиш. У вечері знову „кипяток", так, що вистане по 2 склянки на особу, але його мало хто пе, бо з голодним шлунком не до „кипятку". На цьому меню пролетарської „виправниці" закінчується. Тільки той із вязнів „благоденствує", що один раз на тиждень, чи на два тижні, має від родини харчову передачу, яку чекісти переполовинюють. А чи міг вязень з Херсонщини чи інших віддалених місцевостей надіятись отримати харчову підтримку? Ні! — А як хто й отримав, так це були дуже нечасті виїмки. Тому багато людей правдиво пухли від голоду.

Друга причина хвороб — повітря. Де була „во время оно" одиночка — там тепер сидить 15—16 вязнів, які не мають місця не то, щоб лягти спати, а навіть сісти. У таку келію-одиночку попала й я, де нас було 16 жінок. Прогульок не давали ніяких. Отсе так у „робітничо-пролетарській" державі, при комуністичній владі, в той час, коли в „буржуазній" вязниці Франції навіть Ґорґулов, дійсний убийник президента Франції, користується всім, що установлено для вязнів у Франції, а в Совдепії людей гноять. „Прогулька" була лише тоді, як у день виводили нас до виходків, даючи десять хвилин до вашого розпорядження. Наступає вечір, і вже вибачте; ніхто вас нікуди не поведе, а оставляють у келії так звану „парашу". Що хочте, те й робіть, але нюхайте те повітря. Зате дуже часто серед ночі багато відвідує келію червоних князів з Чека й з вязничної адміністрації. Вони приходять з теками й узброєні від ніг до голови. Заходять задля власної приємности, але при кождій такій появі треба було вставати й вишикуватись по військовому та стояти струнко, бо треба було задоволити пиху катови, бо він прийшов подивитися на свої жертви. За працею нас усіх не забували. Жіноцтво прало білизну комісарчукам, жидкам, в руках яких фактично знаходилась уся вязнична кольонія.

Кожда людина, що попаде в пазурі Чека, мусить пройти довгий шлях зізнань, допитів. А тому після трохденної гостинности на Лукіянівці мене з іншими, яких було до вісімнацять осіб, направили на Екатерининську вул., Липки. Це одна з кращих частин старого Київа, де тепер Чека зробила свій осідок, куди „вільний" горожанин червоного раю боїться й ніс показати, звичайно, поки не попаде туди з „ласки" Чека. Ці проводи на Екатерининську завжди практикуються під ніч. На першу ніч я попала в загальну келію, а потім деволось відвідати „секретно-оперативну" одиночку.

Мушу зазначити, що людина, попавши в цей відділ, мусить попрощатися зі світом і людьми, бо наступає повна ізоляція, повна відірваність від світу й життя. Людина знаходиться в маленькій кліточці-одиночці, без вікна; правда, угорі є малесенькe світло, яке заледви блимає згори, освічуючи келію, щоб розігнати повну темноту. Людина нікого не бачить, але очи вартового, а часто-густо слідчого, стежать пильно за нею. Тут людину позбавляється всього; навіть права виходити до виходків. Раз на добу ввечір дається кусничок хліба і зо дві скланки води.

Дальше починаються допити, які проводиться в ночі й тревають 3—4 години. Мене власне забрали як „заложницю" за чоловіка „контрреволюціонера" і його співучасницю в київському й уманському повстанкомі (повстанський комітет), до яких ні я ні мій чоловік не належали. Найголовнішим обвинуваченням було те, що я була помічницею при втечі свого чоловіка з рук большевиків. А взагалі в них робиться так: винна, чи не винна людина, а раз не з ними, так значить проти них. Це їх украдене гасло і перероблене на свій лад у тих, кого вони так немилосердно переслідують. Моїм головним слідчим, який у більшости робив з мене допит, був Наг. Щодо особи Нага, то я це імя примушена змалювати так, яким він був у дійсности. Назвище Наг, очевидно, прибране (псевдонім). Його дійсного імени не можна було знати, та й не потрібно. В большевиків дійсність тяжко знайти, тому, що все має певну маску й приготованість на всякий випадок життя. Тим більше це практикується серед чекістів. Але я читача можу запевнити, що нема нічого таємного, щоб не відкрилось. Так відкриються в свій час імена тих, що вбивали й убивають наш український нарід в застінках Чека, думаючи цим убити його волю. Наг був Жид по походженню. Він був одним з найлютіших катів, а разом з тим — старшиною слідчих київського Чека. Хто з вязнів попадав у руки Нага, вже заздалегідь мусів попрощатися зі світом і землею, бо його кліента чекала певна смерть. Сама назва цього хижого звіря була страшна і кожен тремтів, чуючи його імя. Той, хто пройшов через його руки, був ягнятем з байки в зубах вовка, що звався Наг.

На другий день мого сидіння в Чека, в годині 11—12 вночі, мене забрав доглядач і повів у певницю на допит. Тут сталася моя перша зустріч з Нагом, котрому в руки попала і моя справа. Допит, як звичайно, починався погрозами, залякуванням і „виявленням" вигаданих „фактів" моєї провини. Вимагали, щоб я признала мого чоловіка приналежним до орґанізації „повстанкому", а в противному разі грозили закатувати на смерть. Такою одною стежкою і по певному пляну кружляв Наг при допитах. Отак він ходив „круґом і навколо" мене до 4-ох годин, а потім відвели мене в мою камеру. Сидіння моє в „секретці", як її звали вязні, тягнулося зпочатку цілих три тижні. Допити точились все довкруги моєї „вини" в „контр-революції", а також моєї участи з чоловіком в „повстанкомах", уманськім і київськім, приписуючи знайомства з людьми, яких назвища були у викритих реєстрах вище згаданих орґанізацій. Допити відбувались кождої ночи в присутности двох чекістів і помічниці, про яку згадаю трошки пізніше. Ті два чекісти мовчали, а лише пильно слідкували не тільки за словами, а й за кождим рухом і мімікою моєю. Моє цілковите заперечування вини та відсутність фактів проти мене казили Нага так, що він скреготав зубами, вдаряючи револьвером об стіл, а його помічниця тоді викрикувала: „Разстрелять ейо за такую дерзость!" Тоді вели „в пивницю смертників", імітуючи розстріл. Це, як кажуть, мене брали „на сполох", вимагаючи в такий спосіб признання своєї вини. Перед „розстрілом" наказали роздягнутись, а роздягнувши, підносили смертний присуд для підпису. Я відмовилась підписувати його. Тоді поставили мене обличчям до стінки, а з позапотилиці стріляли поверх голови.

Дійсних же „смертників", як розповідав один із доглядачів, коли вів мене до пивниці смертників, тут в цій самій кімнаті роздягають, також кождий підписує свій смертний присуд, а, потім пропускають ще в одні двері й за цими дверима розстрілюють. Після операції симуляції розстрілу жертви забирається, бо всі падають непритомними, в лікарню. Там приводять їх до свідомости й знову питають: — Так тепер признаєтесь?!

(Дальше буде).

Грузинська загадка.

— Скажи мені, що то буде: Зачинається на „з" а кінчиться на „ч"?

— Не знаю.

— Не знаєш? То я тобі скажу: це „комуніст"!

— Якжеж так?! Деж тут „з" і „ч"? Тих букв зовсім нема в цьому слові.

— Як нема? У нас у Тифлісі, як стрінуть комуніста, то кажуть до нього: „Забирайся геть! Ти наволоч!"

—o—

До малого провінціяльного міста заїхав мандрівний театр і заповів афішами песу, в якій як статисти виступає шайка опришків. На афіші після головних дієвих осіб видруковано товстими буквами: „Ролі опришків виконають аматори зпоміж мешканців містечка".

ПАРК ЖОВТОГО КАМЕНЯ.

В самім осередку Скалистих гір, над рікою Єловстон, правобічним доплпвом ріки Мізурі, лежить знаний на всьому світі американський народній парк, Парк Жовтого Каменя. Ця чудова закутина, що є гордістю кождого Американця, довгий час належала до легендарних земель дикого заходу Північної Америки. Навіть племена червоношкірих Індіян рідко туди заходили в часі своїх ловецьких виправ, вірючи, що на сторожі цеї повної тайн країни стояли надприродні сили, які зазначували свою присутність і силу клубами диму та підземним гюкотом.

Аж 1806 р. станув на території Єловстону білий чоловік. Це була військова експедиція. До 1869 р. заходили до цього краю тільки врядигоди всякого роду шибайголови, що шукали пригод і золота. Щойно три наукові експедиції, вислані в роках 1869—1871 до Єловстону, відкрили його світові й пояснили таємниці цеї країни. Тоді й повстала думка, щоби заложити там народній парк, з якого міг би користати ввесь народ. В історії культури Американців, що до цього часу тільки боролися з природою, користали з її багатства та без жадної застанови нищили її красу, довершилася під впливом кількох ідеалістів переміна, бо народився тип оборонця краси первісної природи.

У чому лежить краса Парку Жовтого Каменя? Це край (8,677 км. кв.), де природа нагромадила стільки гір, рік, озер, чудових піль гейзерів (теплих джерел), стільки всякого роду звірини й ростин, що він під кождим оглядом є чимсь єдиним у світі. Завдяки тому, що став він великим народнім парком, власністю всього народу, звірята почуваються там, як у раї. Оцей звіринний світ є головним джерелом радости й невичерпаних, милих несподіванок для тисяч Американців, які приїжджають туди літом на спочинок на лоні чудової, нештучної природи. Це є єдине місце, де ведмедів можна годувати з руки не в якійсь клітці, а просто в лісі, де зараз таки при дорозі на очах людей будують хати полохливі бобри, врешті де бородатий бізон дивиться спокійно з віддалі десятьох кроків на переїжджаюче авто.

В Парку Жовтого Каменя живуть у дикому стані дві породи ведмедів: чорна й сіра. Перша це т. зв. американська порода ведмедів, других називають ґрізлі. Ці чорні, волохаті „добродії", або й „діти", не тільки не втікають від людей, але навіть шукають їх, бо знають, що кожний прохожий приязно обдаровує їх ласощами. Передовсім побіч таборів, де в шатрах мешкають літники продовж вакацій, крутяться стало ведмеді й нераз цілими годинами сидять під вікнами кухонь. При кінці сезону „вуйки" так навикають до людей, що стало перебувають у тих місцях, що їх люди найчастіше відвідують. Часто можна бачити таке видовище: їде авто, аж тут на середину дороги виходить космата „мама" з милими „діточками" й „стап" — авто задержується. Прогульковці платять „мито" тістами, цукорками й т. п. речами, а потому обі сторони в найкращій згоді розходяться во свояси.

Та не всі ведмеді жиють у Єловстоні з людьми за панібрата. Далеко в гущі, де нема ні доріг, ні стежок, жиють ведмеді в дикому стані. Правда, не нападають вони на людей, але й не наближаються до них.

Крім ведмедів є ще в парку цілі стада бізонів, лосів, оленів, кілька родів антильопи, а позатим крутяться там цілі тічні вовків-койотів. Часом можна побачити й найбільшого хижака парку, гірського льва, пуму. На щастя, нема їх багато, бо всього 50 штук. Решту вистрілюють, бо пуми дуже нівечать звірину, не так, щоб заспокоїти голод, як для самої „приємности". Крім гірських львів перебивають щороку трохи койотів, які в зимі дуже нищать оленів.

В ріках Парку Жовтого Каменя аж кишить від риб, котрі не підлягають охороні так, як звірі. Можна їх ловити, але тільки на вудку. Отже пструги й лососі, яких є там просто неймовірна скількість, є підставою „кухні" туристів-мандрівників.

Більш ніж 200,000 людей відвідують рік-річно народній парк. Тисячі самоходів переїжджають добре удержаними дорогами, тисячі людей волочаться самопас по степах і лісах-пущах добрими стежками, якими ціла сіть покрила Парк Жовтого Каменя. Та найбільше людей можна стрінути на полях чудових гейзерів, що викидають угору цілі стовпи гарячої води й болота, яке мениться на сонці всіми барвами веселки, де переважає рожева. Окремі закони охороняють тут і ростиню. Ніхто не рве безпощадно квіток, не ломить галузок. Усе росте буйно-високо на радість усім.

Американці люблять свій Парк Жовтого Каменя і не без причини гордяться ним. Що правда, тепер нараховують в Америці аж 19 парків, що мають поверхню 3,500,000 гектарів, де що року відпочиває коло 12 мільонів людей, та найбільшою їх гордістю є таки Парк Жовтого Каменя, не тільки як країна чудових гір, гейзерів, пущ і звірів-приятелів, але й як свідоцтво понехання того, чим Американець чванився, а саме безпощадного нищення природи з „цивілізованих" оглядів. Є він доказом любови синів Заходу до первісної природи.

Я. Береза.

— Мене не то дивує, що люди відкрили стільки зір на небі, а те, відкіля вони могли вивідатися їх назви?

—o—

— Я хочу відбути десятиденну подорож по Італії. Чи можете продати мені якийсь добрий „Провідник по Італії"

— Певно. Ось тут маєте „По Італії за 7 днів".

— Що мені з такого підручника!? А що я буду робити з рештою трох днів?

НАЙКРАЩЕ ЗОРГАНІЗОВАНЕ МІСТО БАНДИТІВ.

Харбін — місто, за яке воювали китайські й японські війська в Манджурії, останніми днями став столицею, раєм і прибіжищем всіх бандитів Сибіру, Китаю і Манджурії. На 250,000 спокійних і солідних мешканців є немельдованих 100,000 бандитів.

Існують у Харбіні японські, московські, манджурські й китайські бандити. Найкращу організацію мають манджурські бандити. Спеціяльністю і головним джерелом удержання банд є схоплювання директорів банків і богатих купців. Це звичайно робиться так: перед банк заїжджає авто зі знаменито узброєними бандитами. Повідомлений передтим директор поліції вже про це подбав, щоби в даній хвилині перед банком не було ні одного поліціянта. Пана директора просять на маленьку прогульку автом, з якої може повернутись лише тоді, коли заплатить 20 до 40,000 долярів викупу. Перед банком стоїть сторожа бандитів, узброєна двома машиновими крісами, й кожний харбінський горожанин знає, що інтервенція не вийшлаб йому на добре.

Але ніколи не трапляється, щоби тих самих людей використовували інші бандити. Всі банди поступають у згоді з собою і ділять між собою терени праці. Банди створили навіть трост, який має картотеку жертв. І в Харбіні є загально відоме, що як хто хоче поінформуватися про здібність плачення і про стан інтересів даного купця, то найкраще його поінформують бандити. Мають вони свій власний часопис, що виходить у накладі 100,000 примірників.

І поліція волить користати з цеї армії, ніж з нею боротися. І коли недавно якісь наївні люди опрацювали на бажання команди армії плян охорони домів перед бандитами, то спершу ці пляни до перегляду дістали бандити, а відтак щойно військовий ґубернатор.

Підозрілий тип із полекшею зітхнув, коли його сперіщив палицею один з його „клієнтів". Того він у дійсности боявся та сподівався кожної хвилини.

— Богу дякувати! — казав до себе — тепер я вилічився з мого вічного жаху!

—o—

Суддя (до обвинуваченого): — Чому ви вкрали цей старий одяг?

Обвинувачений: Бо я, прошу пана судді, думав, що він новий.

ТАРЗАН І ЗОЛОТИЙ ЛЕВ.

(29)

Тарзан пролежав якийсь час у безпритомности від наркотика, який йому всипав до кави Карський. Була пізна ніч, коли Тарзан вперше почав приходити до себе. Голова боліла й він почував себе ніби спянілим. Общупавши все своє тіло, Тарзан переконався, що він цілком здоровий і ніде не ушкоджений. Це значить, що його лише приспали. Голова боліла, але її болі замітно втихали і Тарзан усе більше приходив до себе. Та нічого не бачили його очі.

Общупавши довкола себе стіни, Тарзан переконався, що він знаходиться в якомусь камінному льоху. Що сталося з ним і як він попав у цей льох? Обнюхуючи повітря, він звернув увагу на те, що запах повітря йому добре знайомий. Колись давно ця сама вохкість дрочила його ніздря. Почав пригадувати, коли це було й де. Нарешті пригадав докладно свою зустріч з Карським, пригадав місце, де вона була, й потім він пив каву.

—o—

Потім усе знову закрилося туманом невідомости, але запах його скоро привернув до думки, що такий самий запах він чув колись в Опарі, коли був у підземеллю великого храму. Так це він був знову в Опарі й знову в підземеллю, куди вже тепер не випадково попав, а куди його принесли люди. Нагорі, в одній з кімнат храму лежала на камінному ліжку Ла. Вона була жрекиня, а разом з тим і жінка. Думки її про Тарзана цілу ніч не давали їй спати.

Тяжко було залюбленій Ла знати, що її Тарзан знаходиться тут так близько, а вона не може його обняти, не може йому сказати про свою любов. Глибокої ночі несподівано появився в її кімнаті вірний слуга Дуц. Поява його тут значила для Ла щось великого, бо за таку появу в кімнаті жрекині йому грозила смерть. „Що сталося, Дуц?" — запитала схвильована Ла, „й чому ти прийшов сюди в ночі?" Дуц мовчав та все ближче підходив до неї.